

(Pismena verzija, nije mjerodavna)

**OBRAĆANJE GENERALNOJ SKUPŠTINI UJEDINJENIH NACIJA
SUDIJA CARMEL AGIUS, PREDSJEDNIK,
MEĐUNARODNI REZIDUALNI MEHANIZAM ZA KRIVIČNE SUDOVE
23. oktobar 2019.**

Gospodine predsjedniče,

Ekselencije,

Dame i gospodo,

Velika mi je čast da se po prvi put obratim Generalnoj skupštini u svojstvu predsjednika Međunarodnog rezidualnog mehanizma za krivične sudove, na sjednici na kojoj će Skupština razmotriti sedmi Godišnji izvještaj Mehanizma, koji pokriva period od 1. jula 2018. do 30. juna 2019.

Posebno mi je zadovoljstvo što to danas činim na sjednici kojom predsjedava njegova ekselencija Tijjani Muhammad-Banda iz Nigerije. Njegovoj ekselenciji srdačno čestitam na izboru za predsjednika sedamdeset četvrte sjednice ove Skupštine i želim mu mnogo uspjeha na ovoj značajnoj funkciji. Prije nego što započnem s izvještajem, želim takođe izraziti iskrenu zahvalnost za ustrajnu podršku koju generalni sekretar pruža radu Mehanizma, kao i za kontinuiranu pomoć koju pružaju pravni savjetnik i Služba za pravne poslove.

Započecu podsjećanjem da su institucije prethodnice Mehanizma, Međunarodni krivični sud za Ruandu i Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju – MKSR, odnosno MKSJ – nastale kao plod zajedničkog opredjeljenja za mir, pravdu i vladavinu prava. Tokom gotovo četvrt stoljeća, one su igrale istinski pionirsku ulogu u globalnoj borbi protiv nekažnjivosti. Mehanizam je takođe plod tog opredjeljenja, kao i priznavanja fundamentalne potrebe da se stane na put nekažnjivosti tako što će se zaključiti rad dva *ad hoc* međunarodna suda i ujedno obezbjediti da se preostalim bjeguncima koje je optužio MKSR može, i hoće, suditi. Htio bih zahvaliti svim državama članicama Ujedinjenih nacija i međunarodnoj zajednici u cjelini, za njihovu trajnu podršku i pomoć MKSR-u, MKSJ-u i Mehanizmu, kojima su ovim pionirskim institucijama omogućile da uspiju iznad svih očekivanja do sada. Istovremeno, moram naglasiti da je od ključne važnosti da međunarodna zajednica, a naročito ovo eminentno tijelo, nastave podržavati Mehanizam u njegovoj ključnoj misiji.

Gospodine predsjedniče,

Kako je navedeno u Godišnjem izvještaju koji Vam je podnesen, više od polovine perioda pokrivenog izvještajem bilo je pod veoma stručnim i posvećenim rukovodstvom mog prethodnika, sudije Theodora Merona. U ime Mehanizma, ponovo mu izražavam iskrenu zahvalnost. S velikim zadovoljstvom mogu da kažem da je, tokom čitavog izvještajnog perioda, Mehanizam ostvarivao solidan napredak u vezi s funkcijama koje su mu mandatom povjerene. Dozvolite mi da Vas uvjerim, međutim, da nama to nije dovoljno. Još uvijek nas očekuje niz izazova i, kao i uvijek, odlučan sam da učinim sve u svojoj moći da ih riješimo revnosno i odgovorno.

U vezi s našim trenutnim radom na predmetima, želio bih da vas upoznam s dva glavna razvoja događaja od posljednjeg Godišnjeg izvještaja, podnesenog u avgustu. U ogranku Mehanizma u Arushi je od 16. do 24. septembra 2019. uspješno održan pretres u postupku preispitivanja u predmetu *Tužilac protiv Augustina Ngirabatwarea*, a Žalbeno vijeće je izreklo Presudu po zahtjevu za preispitivanje 27. septembra 2019., nekoliko mjeseci ranije nego što je zaključenje tog predmeta bilo predviđeno. Žalbeno vijeće je konstatovalo da Ngirabatware nije dokazao da su svjedoci istinski povukli svoje iskaze sa suđenja, te je shodno tome donijelo odluku da Drugostepena presuda u njegovom predmetu ostaje na snazi.

Iako je ovo bio prvi pretres u postupku preispitivanja pred Mehanizmom, to nije bio prvi zahtjev za preispitivanje drugostepene presude, a neće biti ni posljednji. Iz tog razloga, Mehanizam će morati da raspoláže adekvatnim resursima za presuđivanje po takvim zahtjevima kada oni budu podneseni. Istovremeno, skrećem Vašu pažnju na stroge kriterijume obrazložene u Presudi po zahtjevu za preispitivanje u predmetu *Ngirabatware*, u kojoj je Žalbeno vijeće navelo da “neće u postupku preispitivanja olako dovoditi u pitanje ocjenu vjerodostojnosti koju je izvršilo pretresno vijeće, koja je predmet preispitivanja po žalbi na osnovu ponašanja svjedoka do kojeg je došlo [...] više godina nakon što su prvobitno dali iskaze” i da “podnosilac zahtjeva snosi tešku obavezu da pokaže da ponašanje svjedoka, do kojeg je došlo znatno poslije svjedočenja na suđenju, kompromituje njihove prvobitne iskaze”.

Drugi nedavni razvoj događaja u ogranku u Arushi takođe se odnosi na Ngirabatwarea. Ovdje se radi o potvrdi optužnice protiv Ngirabatwarea od 10. oktobra 2019., i to za nepoštovanje suda i za podsticanje činjenja nepoštovanja suda, kako MKSR-a tako i Mehanizma. Tužilaštvo navodi da je Ngirabatware uznemiravao ili podmićivao svjedoke, ili podsticao druge da to čine, u nastojanju da se ponište njegove osuđujuće presude, te da je, pored toga, kršio naloge o zaštiti svjedoka. Ngirabatwareovo prvobitno stupanje pred sud održano je prošle sedmice, 17. oktobra 2019. godine, a on se tom prilikom izjasnio da nije kriv, pri čemu je tužilaštvo izjavilo da će zatražiti spajanje ovog novog predmeta sa tekućim postupkom za nepoštovanje suda protiv Maximiliena Turinaboa i drugih. Zahtjev za spajanje postupaka podnesen je na javnoj osnovi dan kasnije, 18. oktobra 2019. godine. Za Turinaboa i četvoricu saoptuženih se takođe navodi da su uznemiravali svjedoke u nastojanju da se Ngirabatwareu izrekne oslobađajuća presuda. Predmet *Turinabo i drugi* je u veoma aktivnoj pretpretresnoj fazi i, iako datum početka suđenja još nije određen (u velikoj mjeri zbog neriješenog zahtjeva za spajanje postupaka), trenutno je predviđeno da će pretresi započeti u prvoj polovini iduće godine i da će suđenje biti okončano prije kraja 2020.

Prelazeći na sudske aktivnosti u ogranku Mehanizma u Haagu, zadovoljstvo mi je izvijestiti da se sve odvija prema planu. U predmetu *Tužilac protiv Radovana Karadžića*, Žalbeno vijeće je izreklo presudu 20. marta 2019., označavajući još jedan značajan korak ka ispunjenju mandata Mehanizma. U svojoj presudi, Žalbeno vijeće je djelimično ukinulo osude vezane za određene incidente i potvrdilo preostale osude izrečene Karadžiću za genocid, zločine protiv čovječnosti i ratne zločine. Žalbeno vijeće je većinom glasova poništilo kaznu zatvora u trajanju od 40 godina koju je izreklo Pretresno vijeće i umjesto toga je izreklo Karadžiću doživotnu kaznu zatvora.

Na ponovnom suđenju u predmetu *Tužilac protiv Stanišića i Simatovića*, zaključeno je izvođenje dokaza tužilaštva, a dokazni postupak odbrane je započeo 18. juna 2019. uvodnom riječju tima odbrane Jovice Stanišića. Dokazni postupak odbrane Franka Simatovića će započeti 5. novembra 2019., a očekuje se da će suđenje biti zaključeno i presuda izrečena do kraja 2020.

U predmetu *Tužilac protiv Ratka Mladića*, podnošenje podnesaka po žalbama obiju strana zaključeno je u novembru 2018., a žalbe se trenutno pripremaju za pretres. Sa zadovoljstvom

izvještavam da će, iako je više sudija Vijeća zamijenjeno u septembru 2018., drugostepena presuda biti izrečena prema planu, to jest do kraja 2020.

Najzad, u postupku za nepoštovanje suda protiv Petra Jojića i Vjerice Radete, koji je Mehanizam naslijedio od MKSJ-a, sudija pojedinac je 13. maja 2019. donio odluku o opozivu ranijeg prosljeđivanja predmeta Srbiji. Srbija je u junu zatražila da uloži žalbu na tu odluku, i trenutno se po tom pitanju očekuje odluka Žalbenog vijeća, kojim ja predsjedavam.

Prije nego što pređem na druga pitanja, želim zahvaliti posvećenim sudijama i osoblju sudskih vijeća za njihove izvanredne napore tokom izvještajnog perioda u vezi s gore pomenutim predmetima. Takođe želim izraziti iskrenu zahvalnost svom drugom osoblju Mehanizma, kao i tužiocu i sekretaru Mehanizma, za njihov kontinuiran izvrstan i predan rad, te za njihovo zalaganje u svakodnevnom sprovođenju brojnih funkcija koje su mandatom povjerene Mehanizmu.

Gospodine predsjedniče,

Iako smo u tekućem radu na predmetima ostvarili napredak, važno je imati na umu da je Savjet bezbjednosti povjerio Mehanizmu niz drugih rezidualnih funkcija, koje će ostati i nakon okončanja osnovnog pravosudnog rada. Na primjer, dok god nekome od naših žrtava ili svjedoka bude potrebna zaštita, Mehanizam će imati svoju ulogu. Isto važi i za našu odgovornost po pitanju nadzora nad sprovođenjem kazni izrečenih osobama koje su osudili MKSR, MKSJ ili Mehanizam, pružanja pomoći nacionalnim jurisdikcijama, praćenja predmeta prosljeđenih nacionalnim jurisdikcijama, te održavanja i vođenja arhiva Mehanizma i međunarodnih sudova koji su mu prethodili.

Sprovođenje kazni, koje uključuje pitanja kao što su molbe za pomilovanje, ublažavanje kazne ili prijevremeno puštanje na slobodu osuđenih osoba, predstavlja složenu i dinamičnu oblast kojoj posvećujem značajan dio svog vremena i energije. Podsjećam da, iako je svakodnevno sprovođenje kazni primarno regulisano na osnovu nacionalnih zakona relevantnih država sprovođenja kazni, uz opšti nadzor Mehanizma, po zahtjevima za prijevremeno puštanje na slobodu odlučujem ja, kao predsjednik, u skladu s pravnim okvirima i sudskom praksom Mehanizma. Vrijedno je napomenuti u tom pogledu da trenutno usklađujem svoj pristup takvim zahtjevima – ne u smislu postojećih pravnih kriterijuma, koji naravno ostaju isti, nego u smisli dotičnih postupaka i informacija koje ću prikupljati i oslanjati se na njih.

Namjera mi je da obezbijedim transparentniji i otvoreniji postupak, koji uključuje svrsishodne konsultacije s drugim sudijama, kao i sa vanjskim akterima, te prikupljanje sveobuhvatnih informacija na osnovu kojih mogu donositi potpuno informisane odluke – uključujući u vezi s rehabilitacijom osuđene osobe, koja predstavlja jedan od faktora koji se uzimaju u obzir na osnovu Pravilnika o postupku i dokazima Mehanizma. U tom kontekstu, smatram da je značajno nastaviti i širiti dijalog sa udruženjima svjedoka i predstavnicima civilnog društva, kao i sa državnim organima Ruande i država bivše Jugoslavije, prema potrebi.

Gospodine predsjedniče,

Dozvolite mi sada da pređem na značajnu temu saradnje država članica. Prije svega, želim izraziti poštovanje i iskrenu zahvalnost svim državama članicama koje godinama pružaju dragocjenu saradnju u sprovođenju kazni izrečenih osobama koje su osudili MKSR, MKSJ ili Mehanizam. Broj osuđenih osoba koje trenutno izdržavaju kazne u državama sprovođenja kazne

sada je 50. Vaša nepokolebljiva podrška u ovom pogledu se veoma cijeni. Sa zadovoljstvom Vas obavještavam da je, od podnošenja mog pismenog izvještaja, Mehanizam predao još dvije osuđene osobe državama članicama radi izdržavanja kazni. Trenutno se u Pritvorskoj jedinici Ujedinjenih nacija nalaze još dvije osobe koje čekaju na transfer u državu sprovođenja kazne, a u Pritvorskom objektu Ujedinjenih nacija u Arusha se nalazi jedna osoba koja čeka na suđenje.

Druga oblast u kojoj je Mehanizam i dalje potrebna saradnja država članica, kako bi mogao ispuniti ključni dio svog mandata, jeste pronalaženje i hapšenje preostalih bjegunaca koje je optužio MKSR. Tužilac Serge Brammertz i njegov tim preduzimaju intenzivne napore na lociranju tih bjegunaca, a Mehanizam je spreman da im sudi. Međutim, ove osobe će biti privedene pravdi samo ako države članice pruže neophodnu saradnju i preduzmu mjere kako bi se obezbijedilo njihovo hvatanje i hapšenje. Tužilac je izvijestio da je jedan bjegunac lociran u Južnoj Africi, ali da nažalost južnoafričke vlasti još nisu sprovele nalog Mehanizma za njegovo hapšenje. Pozivam sve države članice da se pridržavaju svojih međunarodnih obaveza i pruže punu saradnju tužiocu u ovom pogledu.

Kao što se može pročitati u Godišnjem izvještaju, Vaša podrška je takođe potrebna radi rješavanja neodržive situacije devet osoba u Arushi koje su ili oslobođene optužbi ili su već izdržale kaznu koju im je izrekao MKSR, ali se ne mogu vratiti u države čiji su državljani ili se toga plaše. Tokom izvještajnog perioda jedna osoba je uspješno relocirana, a Mehanizam se radi iznalaženja rješenja za preostalih devet u velikoj mjeri oslanja na saradnju i pomoć država članica, na šta ih je, štaviše, pozvao i Savjet bezbjednosti. Prava ovih osoba su u velikoj mjeri ugrožena održavanjem *status quo*, a to je od ključnog značaja za kredibilitet Mehanizma, kao i Ujedinjenih nacija u cjelini, da ove osobe budu na primjeren način relocirane i da im se omogući da obnove svoje živote.

Gospodine predsjedniče,

U duhu jačanja saradnje i poboljšanja efikasnosti, mogu izvijestiti da je Mehanizam usredsređen na usklađivanje prakse i postupaka između Arushe i Haaga. Sa zadovoljstvom izvještavam da smo ostvarili ogroman napredak od podnošenja pismenog izvještaja Mehanizma u avgustu. Veliku prekretnicu predstavlja implementacija Jedinstvene sudske baze podataka, kroz koju se isti sistem za sudske spise sada primjenjuje u oba ogranka, omogućavajući tako veću sinergiju. Do kraja godine očekuje se finalizacija tranzicije, tako da će kompletni spisi sudske prakse MKSR-a, MKSJ-a i Mehanizma biti dostupan kroz jednu bazu podataka, ne samo osoblju Mehanizma, nego i široj javnosti.

Pored toga, u pravnom odjeljenju ogranka Sekretarijata u ogranku u Arushi uspostavljena je specijalizovana Jedinica za sudske spise i rad sudnica. Ova jedinica, poput postojeće slične u Haagu, zadužena je za rad sudnica i obradu, vođenje i distribuciju sudskih dokumenata. U tom kontekstu, Sekretarijat radi na uvođenju smjernica u oba ogranka i operativnih procedura za organizaciju rada suda i postupak podnošenja podnesaka zasnovanih na najboljoj praksi oba ogranka. Takođe želim istaći da je u predmetu *Ngirabatware* prošlog mjeseca osoblje Sekretarijata je radilo zajednički u oba ogranka kako bi se obezbijedilo nesmetano odvijanje pretresa u postupku preispitivanja. To je obuhvatalo razmjenu i uzajamnu obuku osoblja kako bi se obezbijedilo najefikasnije korištenje znanja i vještina.

Nezavisno od ovih sjajnih inicijativa, naše stremljenje ka efikasnosti će se nepokolebljivo nastaviti. U tom kontekstu, skrećem Vašu pažnju na naš prijedlog budžeta za 2020., koji je naročito umjeren, s obzirom na količinu rada koji je pred nama. Mogu Vam reći da će sljedeće godine biti na

Mehanizmu biti puno posla, imajući u vidu da se očekuje izricanje najmanje dvije velike presude i veliku razmjenu postojećeg pravosudnog rada na predmetima koje treba zaključiti. Kako bi se postigao ovaj cilj i izbjegla bilo kakva kašnjenja, Mehanizmu će biti potrebni neophodni resursi i podrška koju vi možete pružiti. Ovogodišnji prijedlog budžeta je stoga krucijalan i, ako bude odobren, pozicioniraće Mehanizam za uredan scenario poslije 2020.

Gospodine predsjedniče,

Osvrćući se na dostignuća *ad hoc* međunarodnih sudova, te u posljednje vrijeme Mehanizma, smatram da je moja odgovornost da Vam kažem koliko je za mene važan put pređen od 1993., u kom sam imao ogromnu povlasticu učestvovati. Međutim, jasno mi je da s vremena na vrijeme može ukazati sumnja, kada članovi međunarodne zajednice postavljaju pitanje da li su rezultati međunarodnog krivičnog pravosuđa vrijedni uloženi napori i investiranog novca. Takođe znam da je, naročito sada, prisutno osjećanje zamora određenih država članica u pogledu međunarodnog krivičnog pravosuđa, ako ne i stav pesimizma i cinizma. Mogu razumjeti ove poglede, iako ih ne dijelim. Ali, usudujem se reći da je međunarodno krivično pravosuđe vrijedno ovog ulaganja našeg vremena i resursa i da će i dalje biti vrijedno toga. I nadalje, vjerujem da su načela, postupci i okviri koje su uspostavili MKSR, MKSJ, Mehanizam, Međunarodni krivični sud i mnogi drugi sudovi i tribunali koji su uslijedili, postojani. U stvari, vjerujem da će nas oni sve nadživjeti. Smatram to izvanrednim uspjehom Ujedinjenih nacija u cjelini, budući da ove institucije doprinose ostvarenju nekih najosnovnijih ciljeva ove organizacije, uključujući borbu protiv nekažnjivosti za teške zločine.

Ovo ne znači da nema prostora za poboljšanja – naprotiv, siguran sam da se efikasnost može povećavati u bilo kojoj međunarodnoj organizaciji – ali kad bi se sada, u ovoj fazi okončao put međunarodnog krivičnog pravosuđa, to bi predstavljalo izdaju žrtava, ohrabrenje izvršiocima i odustajanje od posvećenosti međunarodne zajednice vladavini prava i pozivanju na odgovornost, na koje se obavezala. Iz svih ovih razloga, pozivam vas da nastavite podržavati Mehanizam, kao i druge međunarodne sudove i tribunale, u najvećoj mogućoj mjeri, kako sada tako i u budućnosti, kako bismo mogli nastaviti da i podržavamo vrijednosti zbog kojih su Ujedinjene nacije i osnovane na sutrašnji dan prije 74 godine.

U zaključku, dozvolite mi da, u ime cjelokupnog Mehanizma, izrazim vašim Vladama našu duboku zahvalnost za dosadašnju podršku, te našu nadu da ćete nam omogućiti dodatne resurse koji su nam potrebni za daljnje sprovođenje našeg mandata na što efikasniji i djelotvorniji način.

Hvala Vam.